

ביאור לפרשת בהר

כיתה ג'
הרב חיים משה אפטעין

אל הלומד

ביאורי החומש הנדפסים בזאת, נכתבו בס"ד במטרה להביא לפני הלומד את ביאור דברי התורה הק' באופן בהיר כפי שהוא יוצא מתוכן הפסוקים באופן של "פשוטו של מקרא", ע"פ פירוש רש"י והראשונים ז"ל.

ומאחר שכפי הנראה לעיני כל מעיין, ביאור הפסוקים באופן של הסבר מילים מילה מול מילה וכו' אינו מספיק, ובמקומות רבים חסר רקע שאינו מפורש בפסוק או הקשרים בין פסוק לפסוק, וכן עלול להגרם חוסר בהירות במקומות שחז"ל מפרשים את הפסוקים שלא כסדרם ונדרשים הסברים נוספים, לכן נעשה נסיון בביאור זה להביא את תוכן דברי הפסוקים באופן שיהיה ברור בלשון מובנת לכל אחד עם כל הפרטים הנדרשים, וסדר הדברים יהיה מקביל לסדר הפסוקים כפי שהם בתורה, ובכל אופן שנדרש הסבר היכן נאמרו הדברים בפסוק, נוסף הסבר בסוף הקטע באופן רצוף לכל מילה. במקרים שהדברים מתבארים שלא כפי סדר הפסוקים, נכתב בתחילה ההסבר הכולל, ואח"כ ע"ס הפסוקים כפי הנדרש.

מכיון שביאור זה נכתב לצורך לימוד החומש עם תלמידי כתה ג' נ"י, לכן נעשה מאמץ שלא להרחיב בשום אופן יותר ממה שנדרש לצורך הבנת ה"מקרא" עצמו, וכן להסביר הכל במהלך אחד ברור ולא להביא פירושים נוספים כדי שלא להכביד ולבלבל את התלמידים.

מסיבה זו יש בהחלט חילוקי דינים נוספים שלא הזכרו, מכיון שאינם מוזכרים בפסוק במפורש, ולא נדרשו לצורך ההבנה, (כגון בסדר הכנת המנחה בפר' ויקרא – שמן סולת ושמן וכו', באיסור אכילת דם – דם הנפש דם התמצית וכו'), וכן דרשות חז"ל רבות או תוספות מדבריהם הק' שלא הוצרכנו להזכירם לצורך ביאור פשט הפסוק, ולכן לא הזכרו.

באופן כללי הביאורים הם ע"פ רש"י בפירוש החומש, מלבד במקומות שהיה נראה שלצורך הבנת "פשוטו של מקרא" יהיה יותר ברור בביאור אחר מהראשונים ז"ל.

בפרטי הלכות עבודת המשכן והקרבת או ביאור המצוות וגדריהן – במקומות שרש"י בפירוש החומש אינו מבאר, ביארנו ע"פ הרמב"ם.

יישר כח גדול להנהלת ת"ת "דרכי יושר" במודיעין עילית, שבו זכיתי בס"ד ללמוד ללמד ולהדפיס ענינים אלו.

לצורך תיקון הדברים והשלמתם, אשמח על כל הערה – הארה בכל חלק ופרט מחלקי החוברת, בפל': 0527151450, או בדואר לכתובת אבני נזר 19 מודיעין עילית.

נושאי הפרשה

- 4 דיני שמיטה ויובל (פרק כה').
- 4 מצות השמיטה ודיניה (פסוקים א' - ז').
- 5 מצות ספירת שָׁנִים ליובל ודיני שנת היובל (פסוקים ח' - יג').
- איסור אונאת ממוזן - דין חישוב השנים במכירת קרקע, ואיסור אונאת דברים
 6 (פסוקים יד' - יז').
- הבטחות השכר על קיום מצוות השמיטה והיובל, וציווי דין גאולת קרקעות
 7 (פסוקים יח' - כד').
- 8 דיני גאולת שדות ובתים (פסוקים כה' - לא').
- 10 דין שדה אחוזה (כה' - כח').
- 11 דין בית בעיר מוקפת חומה (כט' - ל').
- 11 דין בית בעיר שאינה מוקפת חומה (ל').
- 11 דין בתי ושדות הלויים (לא' - לד').
- 12 מצות צדקה וחסד, ואיסור ריבית (פסוקים לה' - לח').
- 12 דיני עבד עברי (פסוקים לט' - מג').
- 14 דיני עבד כנעני (פסוקים מד' - מו').
- 15 דין עבד עברי אצל גוי (פסוקים מז' - נה').
- איסור עשיית ע"ז ופסל מצבה ואבן משכית, ומצות שמירת שבת ומורא מקדש
 15 (פרק כו' פסוקים א' - ב').

ניתן לקחת את החוברת תמורת השתתפות בהוצאות בסך 2 ₪ בעמדות
 "נדרים פלוס", עבור קרן צרכי הרבים, מדור "חוברות ביאורי פרשיות".

פרשת בהר

דיני שמיטה ויובל (פרק כה)

הקב"ה מצוה את משה רבינו לצוות את עם ישראל את דיני שמיטה ויובל.

מצות השמיטה ודיניה (פסוקים א' – ז')

התורה מצוה שלאחר שבנ"י ינחלו את ארץ ישראל, ישביתו את הקרקע לשש ד' לזמן מסויים מלעבוד בה, כפי שהתורה מפרטת בהמשך. וזה מה שנאמר בפסוק וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבֹת לַד'.

באיסור עבודת הקרקע בזמן שביתה זו ציוּתה התורה ארבע מלאכות שאסורות, שנים מהם בתבואת השדה ושנים מהם בעצים. ואלו הם:

א. זריעה, ב. זמירה, ג. קצירה, ב. בצירה.

ונבאר את פירושו ואח"כ נראה את פירוש הפסוקים. זריעה היא כפשוטה שאדם זורע גרעינים שישרישו ויצמחו באדמה. זמירה היא שקוצץ זמורות (ענפים) של עצי ענבים בכרם, וזה גורם שתתחזק ותתחדש הצמיחה. קצירה היא באופן שקוצר את הצומח לעצמו ואינו מפקיר את השדה לכולם או שקוצר בכמות שאינה לאכילה אלא לשמירה במחסן כדרכו בשנה רגילה, וכן בצירה היא באופן שבוצר את הענבים (וכן כל עצי פרי) לעצמו ואינו מפקיר לכולם או שקוצר בכמות שאינה לאכילה אלא לשמירה במחסן כמו כל שנה.

ומצוה התורה את סדר זמן השביתה, שבמשך זמן של שש שנים מותר לזרוע בשדה ולזמור את הכרם, ובשנה השביעית שאחרי שש שנים אלו צריך להשבית את הקרקע. וזה מה שנאמר בפסוק, וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שְׁבֹת שְׁבֹתוֹן – שביתה גמורה, יִהְיֶה לְאָרֶץ, שְׁבֹת לַד' – לשם ד', שְׁדָךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר.

כפי הנזכר, איסורי הקצירה והבצירה הם רק באופן שקוצר בלי להפקיר או שקוצר בכמות גדולה כדרך בעל הבית בשנה רגילה ולא כשאר האנשים שקוצרים לעצמם מההפקר בשנת השמיטה. איסורים אלו הם גם באופן שהתבואה צמחה מעצמה כגון ע"י גרעינים שנפלו בזמן הקצירה, וזה מה שנאמר בפסוק אֵת סְפִיחַ קִצְיָךְ – אפילו מה שמסתפח ונוסף מעצמו לשדה ע"י הגרעינים שנופלים בזמן הקצירה, לֹא תִקְצֹר, וְאֵת עֲנָבֵי נִזְיָךְ – הענבים שהופרשו על ירך משאר בני האדם כדי שישארו לעצמך (נזירות לשון הפרשה והבדלה), לֹא תִבְצֹר – אסור לבצור באופן כזה, שְׁנַת שְׁבֹתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ.

ומְצוּה התורה את דין הפירות שצומחים מעצמם בשנת השמיטה, שהם מותרים באכילה לכל יהודי, וכן לעבד ושפחה כנעניים, וכן לגוי ששכר אצל יהודי לזמן מסויים או לעולם ולכן הוא נמצא וגר בארץ ישראל ואע"פ שגופו עצמו אינו קנוי ליהודי והוא לא מחוייב במצוות, וכן לבהמותיו של היהודי ולבהמות ההפקר שנמצאות בשדות שבארץ. וזה מה שנאמר בפסוק וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ – פירות שנת השמיטה, לְכֶם לְאֹכְלָהּ, לְךָ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ, וְלַשְׂכִּירְךָ – גוי ששכר לך לזמן, וְלַתּוֹשֵׁבְךָ – גוי ששכר לך לעולם, הַגֵּרִים עִמָּךְ.

(דין נוסף מְצוּה התורה בפירות שנת השמיטה, שהוא דין 'ביעור', ונראה את פירושו בהמשך הפסוקים בתוך דיני היובל.)

מצות ספירת שנים ליובל ודיני שנת היובל (פסוקים ח' – יג')

התורה מְצוּה על בי"ד הגדול לספור את השנים בתחילת כל שנה (בראש השנה) למספר השמיטה ויברכו על ספירת השמיטה ויגידו "היום שנה אחת בשמיטה", ובשנה השמינית יגידו "היום שמונה שנים שהם שבוע אחד ושנה אחת ליובל", ואחרי שיספרו שבע שמיטות – דהיינו לאחר ספירת השמיטה השביעית, יהיה סכום השנים ארבעים ותשע. וזה מה שנאמר בפסוק וְסִפַּרְתָּ לְךָ – בי"ד יספרו, שְׁבַע שְׁבֹתֹת שָׁנִים – שבע סדרים של מנוחת האדמה, שמספר שנים אלו הוא שְׁבַע שָׁנִים שְׁבַע פְּעָמִים, וְהָיוּ לְךָ יָמֵי שְׁבַע שְׁבֹתֹת הַשָּׁנִים – ויהיה סכום שנים אלו, תִּשְׁעַ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה.

וכשתסיים שנה זו ותגיע תחילת השנה הבאה שהיא שנת החמישים, מְצוּה התורה על בי"ד לתקוע בשופר ביום י' בתשרי שהוא יום כיפור, וכן בכל מקום בארץ ישראל יתקעו (כמו בראש השנה). וזה מה שנאמר בפסוק וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה – בי"ד ישמיעו קול תרועה בשופר, בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבַעִי, בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, תִּעֲבִירוּ שׁוֹפַר בְּכָל אֲרָצְכֶם. (ע"ש תקיעה זו שהיא בקרן של איל, נקראת השנה 'יובל', כי איל נקרא גם 'יובל').

עוד ציווי מְצוּה התורה את בי"ד הגדול, שבתחילת שנת החמישים יקדשו בי"ד את השנה ויגידו "מקודשת השנה", ובשנה זו מחוייב כל אדם שיש לו עבד עברי לשחרר את עבדו, (בין אם עבד זה הוא באמצע שש השנים הראשונות אצל אדונו ובין אם הוא 'עבד – נרצע' שדינו להיות עבד עד היובל כמו שלמדנו בפרשת משפטים), וכן כל אדם שקנה שדה במשך שבע השמיטות מחוייב להחזיר את השדה לבעליה הראשונים, וכפי הדינים שנלמד אי"ה בהמשך הפרשה. וזה מה שנאמר וְקִדְשְׁתָּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה, וְקִרְאתֶם דְרוֹר בְּאָרֶץ – ותכריזו חירות ושחרור בארץ ישראל, לְכָל יֹשְׁבֵיהָ – לכל

העבדים העבריים שבה (וכשנוהג דין יובל בא"י, הוא נוהג גם בחוץ לארץ. פ"י משמיטה ה"ח), יובל הוא תהיה לכם – שנה זו תקרא יובל, וְשָׁבַתְּם אִישׁ אֶל אֶחָזְרוֹ – ותחזרו כל אחד מכם לנחלתו ע"י שכל שדה אחוזה חוזר לבעליו, וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ – כל אדם שיהיה עבד עד עכשיו, משתחרר וחוזר למשפחתו.

דין נוסף מִצְוֵה התורה בשנת היובל, שגם בשנה זו צריך להשבית את הקרקע ואסור לעבוד את האדמה בכל העבודות האסורות כמו בשנת השמיטה. וזה מה שנאמר יובל הוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם, לֹא תִזְרְעוּ, וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ – אפילו את הספיחים שצמחו מעצמם, וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִירֶיהָ – איסור הקצירה והבצירה הוא באופן שהפירות מופרשים מאחרים והוא קוצר כמו בעלים ולא כמו כולם במצב של הפקר.

עוד דין יש באכילת פירות שנת השמיטה והיובל, שמותר לקיים את הפירות לאכילה רק בזמן שעדיין יש בשדה מאותו סוג פרי, אבל כשנגמר סוג זה מהשדה צריך להוציא מהבית ולהפקיר את הפירות שנשארו. וזה מה שנאמר בפסוק כִּי יוֹבֵל הוּא – בגלל ששנה זו היא יובל, קִדְשׁ תִּהְיֶה לָכֶם – שנה קדושה היא תהיה לכם, מִן הַשָּׂדֶה תֹאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ – רק בזמן שיש בשדה תוכלו להשאיר גם בבית לאכילה.

ומסיימת התורה בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת – בתחילת השנה, תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל אֶחָזְרוֹ – תחזרו כל אחד לנחלתו.

איסור אונאת ממון – דין חישוב השנים במכירת קרקע,

ואיסור אונאת דברים (פסוקים יד' – יז')

התורה מצוה שאדם לא יצער את חברו במכירה או בקניה, בזה שִׁירְמָה אותו בשווי הדבר שהוא מוכר לו ויקח ממנו מחיר יקר מדי, או בשווי הדבר שהוא קונה ממנו – שישלם למוכר עבור דבר זה מחיר נמוך מדי. ואע"פ שהקונה יכול לברר אצל אחרים מה המחיר המקובל לדבר כזה, אבל למוכר אסור לרמות אותו. וזה מה שנאמר בפסוק וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְּכָר – דבר שנמכר, לְעִמְיֹתָךְ, או קָנָה מִיַּד עִמְיֹתָךְ – או כשאתה קונה מידי חֲבֵרְךָ, אֵל תֹּנוּ – אל תצערו ע"י רמאות, אִישׁ אֶת אָחִיו.

וממשיכה התורה בדין נוסף שקשור לאותו איסור ושייך לדיני שנת היובל, שכשאדם מוכר לחבירו שדה בארץ ישראל, לא יקבע את המחיר לפי מה ששֹׁה קרקע בגודל כזה, מכיון שמחיר זה מתאים לקרקע שהמכירה שלה קיימת לעולם, אבל במקרה זה שהקרקע עומדת לחזור ביובל א"כ הוא מוכר לו רק את השימוש בקרקע למספר השנים שנשארו עד היובל, ולכן צריך לקבוע את המחיר ע"פ סכום שווי השימוש בִּשְׂדֵה לִשְׁנָה אחת ע"י שמכפילים סכום זה במס' השנים שנותרו. וזה מה שנאמר בפסוק בְּמִסְפַּר שָׁנִים

אַחַר הַיּוֹבֵל – כּפִי מִסֵּי הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ מֵאֵז הַיּוֹבֵל, תִּקְנָה מֵאֵת עֲמִיתָךְ – יִקְבַּע הַמַּחִיר שֶׁאֵתָּה צָרִיךְ לְשַׁלֵּם עַל מָה שֶׁאֵתָּה קוֹנֵה מִחִבְרֶךְ, בְּמִסְפָּר שָׁנֵי תְּבוּאוֹת – כּפִי מִסְפָּר הַשָּׁנִים שֶׁל קִצְוֵי תְּבוּאָה (שֶׁנִּשְׁאָרוּ לְקִצּוֹר בְּשָׂדֶה זֶה עַד הַיּוֹבֵל), וּמִכֶּרֶךְ לָךְ. לְפִי רֹב הַשָּׁנִים – ע"פ רִיבּוּי הַשָּׁנִים, תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ – יִרְבֶּה מַחִיר הַקִּנְיָה, וּלְפִי מַעֲט הַשָּׁנִים – וּע"פ מִיעוּט הַשָּׁנִים, תִּמְעָט מִקְנָתוֹ – יִתְמַעַט מַחִיר הַקִּנְיָה, כִּי מִסְפָּר תְּבוּאוֹת – כְּמוֹת תְּבוּאוֹת = יְבוּלִים, הוּא מִכֶּרֶךְ לָךְ – בְּמַכִּירָה זֹאת, וְלֹא אֵת הַקִּרְקַע עֲצָמָה.

אִיסוּר נּוֹסֵף מִצֻּוֹה הַתּוֹרָה בְּעֵנִי צַעַר הַחֵבֶר, שֶׁלֹּא לְצַעַר יְהוּדֵי אַחַר בְּדִיבּוּרִים, כְּגוֹן ע"י שִׁיתָן לּוֹ עֲצָה לֹא טוֹבָה שִׁיְהִיָּה לוֹ מִזֶּה צַעַר, וּכְיוֹן שֶׁאֵדָם עַלְלוֹ לַחֲשׁוֹב שְׂגָם אִם יִתֵּן לַחֲבִירוֹ עֲצָה לֹא טוֹבָה אִין מִי שִׁיִּדַּע אִם כּוֹנֵתוֹ הִיְתָה לְרַעָה אוֹ שְׁבִאֲמַת טַעָה וַחֲשַׁב שֶׁהִיא עֲצָה טוֹבָה, לְכֵן מִסִּימַת הַתּוֹרָה וְיִרְאֵתָּ מֵאַלְקִיָּךְ – וּתְפַחֵד מִה' שִׁיּוֹדַע אֵת הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַכּוֹנֵת, כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם – שִׁיּוֹדַע אֵת כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת.

הַבְּטָחוֹת הַשֶּׁכֶר עַל קִיּוֹם מִצְוֹת הַשְּׁמִיטָה וְהַיּוֹבֵל, וְצִוּוֵי דִין גְּאוּלַּת קִרְקַעוֹת (פְּסוּקִים יח' – כד')

הַתּוֹרָה מְצִוָּה שְׁנִקְיִים אֵת חוֹקֵי ד' – דִּינֵי הַשְּׁבִתָּה הַקִּרְקַע בְּשְׁמִיטָה וּבַיּוֹבֵל, וְאֵת מִשְׁפְּטֵי ד' – שְׁחִרּוֹר הָעֶבְדִּים וְהַחֲזֹרֶת הַשְּׁדוּת לְבַעֲלֵיהֶן וְאִיסוּר רְמָאוֹת בְּמַכִּירָה, וּמַבְטִיחָה הַתּוֹרָה שְׁבִזְכוֹת זֶה נִגּוֹר בְּאַרְץ וְנִהְיָה בְּטוּחִים בְּלִי לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנָּה לְגָלוּת. עוֹד מַבְטִיחָה הַתּוֹרָה, שֶׁהֶאֱרַץ תּוֹצִיא אֵת הַפִּירוֹת שֶׁבְּכַחֶה לְהוֹצִיא, וְנִשְׁבַּע מֵהֶם, וְנִגּוֹר בְּאַרְץ בְּאוֹפֵן שֶׁנִּהְיָה בְּטוּחִים וְלֹא נִצְטָרֵךְ לַחֲשׁוֹשׁ מִבְּצוּרָת – שֶׁהִגִּשְׁם נִעְצָר וְהַפִּירוֹת אִינֶם צוֹמְחִים.

וּמִמְשִׁיכָה הַתּוֹרָה וְאוֹמֶרֶת, שֶׁאִם נִשְׁאַל וְנֵאמַר שְׁכִיּוֹן שֶׁאִי אִפְשָׁר לְזָרוּעַ כְּדִי שִׁיִּצְמַח פִּירוֹת, וְכֵן אִסוּר לְאִסּוֹף בְּכִמוֹת גְּדוּלָה וְלִמְכּוֹר אִפִּילוֹ אֵת מָה שֶׁצּוֹמַח לְבַד בְּשָׂדֶה, אִזּוֹ מִמָּה נִתְפָּרֵנס, וּמֵהִיכֵן יִהְיֶה לָנוֹ אוֹכֵל בְּשֵׁנַת הַשְּׁמִיטָה?

וּמַבְטִיחַ לָנוֹ הַקַּב"ה, שֶׁהוּא יִצְוֶה וְיִתֵּן אֵת בְּרַכְתּוֹ בִּיבּוּל הַשָּׁנָה הַשִּׁישִׁית, וְע"י זֶה תִּצְמִיחַ הַשָּׂדֶה תְּבוּאָה וּפִירוֹת בְּכִמוֹת שֶׁתְּסַפִּיק לְשְׁלוֹשַׁת הַשָּׁנִים, כְּדִי שִׁיְהִיָּה בְּשִׁבִיל לְאִכּוֹל בְּשָׁנָה הַשִּׁישִׁית [מִחוּדָשׁ נִסִּין – שֶׁאִזּוֹ מִתְחִילִים בְּכָל שָׁנָה לְאִכּוֹל אֵת הַתְּבוּאָה הַחֲדָשָׁה], וְגַם בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְהַשְּׁמִינִית.

וּמִפְרִטַת הַתּוֹרָה, וְזִרְעָתָם אֵת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית – אַחֲרֵי סִיּוּם הַשְּׁמִיטָה תִּזְרְעוּ אֵת הַזֵּרִיעָה שֶׁל תְּחִילַת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית, וְאַכְלֵתֶם מִן הַתְּבוּאָה יִשָּׁן – וְעַדִּיין תֹּאכְלוּ מִן הַתְּבוּאָה הַיִּשְׁנָה, עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת – עַד תְּחִילַת הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית, עַד בּוֹא תְּבוּאָתָה – שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁבָּא הַתְּבוּאָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית לְמַחֲסָנִים אַחֲרֵי שֶׁהִכִּינוּ אוֹתָהּ בְּשָׂדֶה בְּמִשְׁךְ

הקין, דהיינו בזמן חג הסוכות [חג האסיף] שבתחילת השנה השיעית, תאכלו יֶשֶׁן – עד אז תאכלו מהתבואה הישנה.

רש"י מוסיף ומפרש, שאע"פ שכאשר מגיעה שנת ה-49 שהיא שמיטה ואחריה מגיעה שנת היובל ישנם שנתיים שלא עובדים ולא קוצרים, וא"כ לפני שנה זו נצרך יבול גדול שיספיק ל-4 שנים, אבל באמת כלול בהבטחת ד' שבשנה שישית שלפני שמיטה זו תהיה ברכה ל-4 שנים, אלא שדברי הפסוק המפורשים עוסקים בשנת שמיטה רגילה ולא בשנה שלפני היובל.]

ומלמדת אותנו התורה סיבה לדין החזרת השדות, וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכַּר – השדות חוזרות לבעליהן כדי שהקרקע לא תמכר על ידכם לְצַמְתָּת – באופן מוחלט, כדי שתדעו כִּי לִי הָאָרֶץ, כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אֲתֶם עִמָּדִי – ואתם כמו גרים שנמצאים בארץ שאינה שלהם, אבל נמצאים שם לזמן ארוך.

וּמִצְוֵה הַתּוֹרָה מְצוּה נוספת שנלמד את פרטי דיניה בהמשך הפרשה, שאדם שקונה שדה בארץ ישראל מאדם אחר צריך להסכים לתת למוכר את האפשרות לגאול את השדה, דהיינו לקנות אותה בחזרה מהקונה ולהחזיר אותה לבעלותה הקודמת. וזה מה שנאמר וּבְכָל אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם – בכל מקום בארץ שאתם מקבלים אותה לנחלה לאחוז בה, גְּאֹלָהּ תִתְּנוּ לְאֶרֶץ – תתנו למוכר אפשרות לגאול את הקרקע.

דיני גאולת שדות ובתים (פסוקים כה' – לא')

עד עכשיו למדנו (בפסוק ל') את ציווי התורה לאדם שקונה שדה, לתת למוכר אפשרות של גאולה – לקנות את השדה בחזרה ולהחזירה לרשותו.

כעת מְצוּה התורה את פרטי הדינים, מי יכול לגאול – וממתי ועד מתי ניתן לגאול את השדות והבתים, ובאיזה סוגי מכירות הבית אינו חוזר ביובל.

סוגי השדות והבתים שהתורה עוסקת בהם הם ארבעה, ואלו הם:

א. שדה אחוזה – שדה שאדם אחוז בה בירושה מאבותיו ממה שקיבלו בחלוקת הארץ,

ב. בית בעיר מוקפת חומה,

ג. בית בעיר שאינה מוקפת חומה,

ד. בתי הלויים – שנמצאים בערים שהפריש כל שבט ונתן ללויים למגוריהם כפי שצויה התורה בפרשת מסעי, [ובסה"כ 48 ערים], ושדות הלויים – שנמצאים ב'מגרש' שיש מסביב לכל עיר, שהוא שטח פנוי שצויה התורה לתת להם יחד עם כל עיר, חלק ממנו לצורך בהמותיהם ושאר רכושם, וחלק ממנו להיות שדות וקרמים.

ונפרט את הדינים בקיצור ואח"כ נראה את לשון הפסוקים.

א. שדה אחוזה

שדה אחוזה ניתן לגאול רק לאחר שנתיים מהמכירה, ומאז אפשר לגאול עד היובל, ואם לא גאלו אותה חוזרת ביובל לבעליה הראשונים.

ב. בית בעיר מוקפת חומה

בית שנמצא בעיר שהיתה מוקפת חומה בזמן יהושע בן נון – שהוא זמן חלוקת הארץ, ניתן לגאול מיד לאחר המכירה, ומשך הזמן שבו אפשר לגאול הוא שנה מזמן המכירה. ואם לא גאלו בתוך זמן זה נעשה הבית של הקונה באופן מוחלט, ואינו חוזר ביובל.

ג. בית בעיר שאינה מוקפת חומה

בית שנמצא בעיר שלא היתה מוקפת חומה בזמן יהושע בן נון, (אע"פ שאח"כ הוקפה בחומה ועדיין היא מוקפת), יש בו את שני הדינים של הסוגים הקודמים יחד. ניתן לגאול אותו מיד לאחר המכירה, ומאז אפשר לגאול עד היובל, ואם לא גאלו חוזר ביובל.

ד. בתי הלויים ושרותיהם

בית שנמצא באחת מ-48 ערי הלויים, זמן גאולתו מרגע לאחר המכירה ועד היובל, ואם לא נגאל חוזר ביובל לבעליו הראשונים, בין אם העיר שהוא נמצא בה מוקפת חומה ובין אם אינה מוקפת חומה. והוא הדין בשרותיהם שנמצאים במגרש שמסביב לעיר, שניתן לגאול אותם לעולם וחוזרים ביובל.

דין נוסף מִצְוָה התורה בשרות הלויים, לגבי דיני הקדש שנלמד אי"ה בפרשת בחוקותי. שבפרשת בחוקותי מִצְוָה התורה, שאע"פ ששדה אחוזה שנמכרה למישהו ונמכרה על ידו למישהו אחר – חוזרת ביובל לבעלים הראשון, אבל אם השדה לא נמכרה אלא הבעלים הקדיש אותה, וע"י ההקדש נמכרה למישהו אחר, (כגון שבעל השדה לא רצה לפדות אותה ולכן מכר אותה הגזבר לאדם אחר), כשיגיע היובל לא תחזור השדה למקדיש, אלא חוזרת להקדש ושוב אין אפשרות למקדיש לפדות אותה. ואינה נשארת לבדק הבית אלא מחלקים אותה לכהנים שבאותו משמר. [

ומִצְוָה התורה כעת, ששדה שהיתה שייכת ללוי והוקדשה על ידו ונמכרה ע"י ההקדש לאדם אחר, אין מכירה זו מבטלת את אפשרות הפדיון מיד הלוי בעל השדה, אלא גם כשיגיע היובל ותחזור השדה להקדש תשאר לעולם האפשרות ביד הלוי לפדות אותה. כעת נראה את סדר הפסוקים.

דין שדה אחוזה (כה' – כח')

בכל המקרים בפרשה שהתורה עוסקת באדם שמכר משהו מנכסיו או שמכר את עצמו, התורה מקדימה שאותו אדם נעשה עני ולכן מכר דבר זה, ומכיון שמכר מחמת שאין לו כסף א"כ אין באפשרותו לגאול את זה בחזרה, ועל זה מצוה התורה, שבכל אופן שאדם מכר מנכסיו יכולים קרוביו לגאול עבורו את השדה או את הבית ע"י שהם ישלמו לקונה את המחיר, וגם כשהגאולה היא על ידם מחוייב בעל השדה להסכים ולתת להם. וזה מה שנאמר כי ימוך אָחִיךָ – אם אחד מעם ישראל יַעֲשֶׂה 'מָךְ' = עני, וּמָכַר מֵאַחֲזָתוֹ – ונאלץ למכור שדה מתוך הנחלה שירש מאבותיו, וְכָא גָאֵלוֹ – ויבוא אדם שיש לו זכות לגאול את השדה בשביל המוכר, הִקְרַב אֵלָיו – שזה כל אחד מקרוביו של המוכר, וְגָאֵל אֶת מִמְכָר אָחִיו – יש באפשרותו לגאול את השדה והקונה מחוייב למכור לו את השדה בחזרה.

וממשיכה התורה, וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גָאֵל – אדם כזה שאין מי שיגאל את השדה עבורו, דהיינו שאין לאחד מקרוביו אפשרות לגאול את השדה, וְהִשְׁגָּה יָדוֹ – אבל הגיעה יכולתו של המוכר עצמו, וּמָצָא כְּדֵי גָאֵלְתוֹ – והשיג כסף בכמות שמספיקה לפדות ולגאול בה את השדה, וְחָשַׁב אֶת שְׁנֵי מִמְכָרוֹ – הדין הוא שיחשב את סכום שנות המכירה, דהיינו שיחשב את השנים שנותרו עד היובל בזמן המכירה הראשונה, ויחלק את סכום הכסף ששילם הקונה עבור השדה במספר שנים אלו, ולפי כמה שיוצא המחיר לכל שנה וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ – כך יחזיר לקונה את הסכום הנותר מסכום הקניה עבור כל שנה שנשארה מעכשיו עד היובל, וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ – ותמורת זה ישוב להחזיק בשדה.

וְאִם לֹא מָצָאָה יָדוֹ – ואם לא הגיעה יכולתו של המוכר, דֵּי הָשִׁיב לוֹ – לכסף בכמות שמספיקה כדי להחזיר לקונה את הסכום הנדרש, וְהָיָה מִמְכָרוֹ – ישאר הדבר שנמכר על ידו [שהיא השדה], בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ – ביד מי שקנה אותו, עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל, וְיָצָא בַּיּוֹבֵל – וביובל תצא השדה מהקונה, וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ – ובעליה הראשונים ישוב להחזיק בה. (הפרט הנזכר לעיל שאין אפשרות לגאול שדה אחוזה עד שנתיים מזמן המכירה, לא נאמר במפורש בפסוק, אבל חז"ל דרשו דין זה מהפסוקים שבתחילת הפרק, והזכרנו דין זה כדי להדגיש את ההבדל בין שדה לבית שנמצא בעיר שאינה מוקפת חומה – שדינו יכול להגאל מיד לאחר המכירה, ובזה הוא עדיף על שדה אחוזה.)

דין בית בעיר מוקפת חומה (כט' – ל')

וְאִישׁ כִּי יִמְכַר בַּיִת מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה – אִדָּם שִׁמְכֹר בַּיִת שִׁיּוֹשֵׁב וְנִמְצָא בְּתוֹךְ עִיר שְׂמוּקֶפֶת חוֹמָה, וְהִיָּתָה גְּאֻלָּתוֹ – יִהְיֶה זְמַן הַגְּאוּלָּה שֶׁל הַבַּיִת, עַד תֵּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ – מִהַזְּמַן שֶׁלֹּאחֵר הַמְּכִירָה וְעַד שְׁתַּסְתִּיִּים 'שְׁנַת הַמְּכִירָה' שֶׁהִיא הַשְּׁנָה שֶׁסְּמוּכָה לַמְּכִירָה, יָמִים – שְׁנָה בְּלִבָּד, תִּהְיֶה גְּאֻלָּתוֹ – יִהְיֶה זְמַן הַגְּאוּלָּה שֶׁל בַּיִת זֶה. וְאִם לֹא יִגְאָל עַד מְלֹאת לׇוֹ שְׁנָה תְּמִימָה, וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לׇוֹ חֻמָּה – וַיִּתְקִיִּים בַּיִת זֶה שֶׁנִּמְצָא בְּעִיר שִׁישׁ לֶה חוֹמָה, לְצִמְיַתָּת – לִהְיוֹת שִׁיךְ בְּאֹפֶן מוּחַלְט, לְקַנְה אֹתוֹ, לְדַרְתּוֹ – לְהוֹרִישׁ אֹתָהּ גַּם לְבָנָיו אַחֲרָיו, לֹא יֵצֵא בִּיבֹל – וְאִינוּ יוֹצֵא בִּיּוּבֵל לְחֹזֵר לְבַעֲלֵיו הַרְּאֻשׁוֹנִים.

דין בית בעיר שאינה מוקפת חומה (ל')

וּבְתֵי הַחֲצָרִים – וְהַבָּתִּים שֶׁנִּמְצָאִים בַּמְּקוֹם פְּתוּחַ, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֻמָּה סְבִיב, עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחָשֵׁב – נִחְשָׁב דִּינוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם כְּמוֹ שְׂדֵה אַחוּזָה, שֶׁזְּמַן גְּאוּלָּתוֹ עַד הַיּוּבֵל, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶם דִּינִים נוֹסְפִים, גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לׇוֹ – יֵשׁ לְבַיִת זֶה גְּאוּלָּה מִיַּד לְאַחֵר הַמְּכִירָה, וּבִיבֹל יֵצֵא – וְיוֹצֵא מִהַקּוֹנָה בִּיּוּבֵל אִם לֹא נִגְאָל עַד אַז.

דין בתי ושדות הלויים (לא' – לד')

וְעָרֵי הַלְּוִיִּם – וְהָעָרִים שֶׁקִּיבְּלוּ הַלְּוִיִּים מֵהַשְּׁבֻטִים וּבָהֶם הֵם גָּרִים, בְּתֵי עָרֵי אֲחֻזָּתָם – הַבָּתִּים וְהַשְּׂדוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בְּעָרִים אֵלוֹ שֶׁהֵם לְלוִיִּים לְנַחֲלָה מֵאַבוֹתֵיהֶם, אִם מִכְרוּ הַלְּוִיִּים בַּיִת אוֹ שְׂדֵה מֵאֵלוֹ, גְּאֻלָּת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוִיִּים – יֵשׁ לָהֶם אִפְשָׁרוֹת לְגְּאוּלָּה אֹתָם לְעוֹלָם, דִּהְיִינוּ גַּם לְגְּאוּלָּה שְׂדֵה אַחוּזָה מִיַּד לְאַחֵר הַמְּכִירָה, וְגַם לְגְּאוּלָּה בַּיִת בְּעִיר חוֹמָה אִפְּלוֹ לְאַחֵר סוּיִם שְׁנַת הַמְּכִירָה.

וְאֲשֶׁר יִגְאָל מִן הַלְּוִיִּים – אִדָּם שֶׁקָּנָה מִלּוֹי בַּיִת אוֹ שְׂדֵה, וְיֵצֵא – יֵצֵא מִמֶּנּוּ, מִמְּכַר בַּיִת – הַבַּיִת הַמְּכֹר לׇוֹ, וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ – וְהַשְּׂדֵה אַחוּזָה שֶׁל הַלּוֹי, בִּיבֹל, וּמִסְבִּירָה הַתּוֹרָה כִּי בְּתֵי עָרֵי הַלְּוִיִּים – מִכּוּיִן שֶׁהַבָּתִּים שֶׁל הַלְּוִיִּים שֶׁנִּמְצָאִים בְּעָרֵיהֶם, הוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זוֹהֵי נַחֲלָתָם בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לָהֶם נַחֲלָה אַחֲרָת, וְלִכֵּן גַּם הַבָּתִּים שֶׁבְּעִיר מוּקֶפֶת חוֹמָה צִוְּתָה הַתּוֹרָה שִׁיחֲשֹׁבוּ לָהֶם כְּמוֹ שְׂדוֹת, שִׁיְהִיָּה זְמַן גְּאוּלָּתָם עַד הַיּוּבֵל וַיִּחְזְרוּ בִּיּוּבֵל לְבַעֲלֵיהֶן.

וְשְׂדֵה מְגֵרֵשׁ עָרֵיהֶם – וְהַשְּׂדֵה שֶׁנִּמְצָא בְּשֻׁטַח הַפְּנוּי מִחוּץ לְעָרִים שֶׁלָּהֶם שְׂמֻקוֹם זֶה נִקְרָא 'מְגֵרֵשׁ הָעִיר', לֹא יִמְכַר – לֹא יֵעָזֵב מֵהַלּוֹי עַ"י הַמְּכִירָה שֶׁל הַגּוֹזֵר כְּמוֹ שְׂדֵה שֶׁל אִדָּם רְגִיל שֶׁחֹזֵר בִּיּוּבֵל לְיַדֵּי הַהַקְּדָשׁ וְשׁוֹב לֹא נִיתֵן לְפַדּוֹת אֹתוֹ, כִּי אֲחֻזָּת עוֹלָם הוּא לָהֶם –

מכיון שהתורה נתנה להם שדות אלו לנחלה לעולם, ולכן יכולים לפדות מההקדש גם אחרי היובל.

מצות צדקה וחסד, ואיסור ריבית (פסוקים לה' – לח')

התורה מצוה שאדם שנעשה עני, או שהתמוטטה ידו ואינו יכול להתפרנס אע"פ שהוא עשיר, צריך לעזור לו שלא יתמוטט לגמרי, ע"י שנותנים לו הלואה שתהיה לו לעזרה עד שתהיה לו אפשרות טובה יותר להתפרנס. ובאופן של אדם שנעשה עני, אפשר גם ע"י שנותנים לו את הכסף במתנה. נתינת כסף בהלואה נקראת חסד, ונתינת כסף במתנה נקראת צדקה.

ומוסיפה התורה שמצוה זו היא גם לגר צדק – שהוא יהודי גמור, וגם לגר תושב – שהוא גוי שקיבל על עצמו את שבע מצוות בני נח, וגם בו יש מצוה זו. וזה מה שנאמר בסיום הפסוק גר ותושב וחי עמך.

ומצוה התורה לגבי יהודי או גר צדק, שלא לקחת ממנו 'נשך' ו'תרבית' עבור הכסף שמלוים לו. ופירוש האיסור, שלא לקחת ממנו כסף תמורת הזמן שהכסף של ההלוואה נמצא אצלו, שבוזה נושכים ומחסרים ממנו כסף נוסף מלבד הסכום של ההלוואה שהוא צריך להחזיר, ובוזה מרבה המלוה את הכסף של עצמו. ופירשו חז"ל, שבשני איסורים אלו הכונה שלא לקחת ממנו תשלום על ההלואה, והסיבה שמצוה התורה איסור זה בשני שמות, היא כדי לקבוע על מעשה זה שני איסורים. איסור זה נקרא בלשון חז"ל "איסור רבית".

ומסיימת התורה את הציווי, וקראת מאלקיך – תפחד מה' ואל תתיר לעצמך לקחת ריבית בגלל שהעיכוב של הכסף ביד אדם אחר זה דבר ששוה כסף, אלא וחי אחיך עמך – תתן לו אפשרות לחיות איתך ולהתפרנס על ידך.

וחזרת התורה ומזכירה את האיסור פעם נוספת, כדי להוסיף שגם בהלואה של תבואה ודברים שאינם כסף יש איסור ריבית, ולכן אומרת התורה ובמרבית לא תתן אכלך – אל תתן לו בהלוואה את התבואה שהיא האוכל שלך באופן שיתרבה ע"י זה הכסף שלך, דהיינו ע"י שאתה לוקח ממנו יותר ממה שהלוית לו.

דיני עבד עברי (פסוקים לט' – מג')

התורה מצוה את הדינים של יהודי שמוכר את עצמו מחמת עניותו ליהודי אחר, ונקרא בלשון חז"ל 'עבד עברי'.

ומצוה התורה, שאסור לתת לעבד זה לעשות עבודה מבוזה שרגילים להטיל אותה על עבדים, כגון להביא לאדונו את בגדיו לבית המרחץ או לנעול לו את הנעליים, וזה מה שנקרא בלשון הפסוק עֲבֹדֵת עֶבֶד.

ומפרטת התורה את סוג העבודות שמותר להטיל עליו, כְּשֹׁכֵר כְּתוֹשֵׁב יְהִי עִמָּךְ – מותר להטיל עליו עבודות שרגילים לתת אותם לפועל ששכור לך לזמן קצוב כגון עבודת הקרקע או עבודה שהיא מלאכת אומנות.

דין נוסף שמצוה התורה הוא לגבי זמן עבודת העבד, שזמן עבודתו הוא רק עד שנת היובל. דין זה הוא תוספת על מה שציונה התורה בפרשת משפטים שעבד עברי עובד רק שש שנים, ובדין שנאמר כאן מוסיפה התורה שאם באמצע שנים אלו הגיע היובל הרי הוא מפסיק ונפטר מעבודתו אצל אדונו.

בדין זה מפרטת התורה, שכשיוצא מאדונו יוצאים גם בניו איתו, ומפרשים חז"ל שבדאי שלא עבדו בניו עד עכשיו יחד איתו ולא היו שייכים לאדון, כי הרי גם הוא עצמו אינו שייך לאדון אלא רק עבודתו שייכת לו, אלא כִּנְת הפסוק ללמד שכל זמן שהוא עובד אצל האדון יש רשות גם לבניו להיות אצל האדון ולקבל שם את צרכיהם מכיון שמוטל על האדון לפרנס את בניו של העבד, ועל זה נאמר שכשהעבד יוצא לחירות מפסיק האדון לפרנס גם את בניו והם יוצאים מבית האדון יחד עם אביהם.

דין נוסף מצוה התורה, שלאחר שיצא לחירות ונפטר מעבודת אדונו, מחזירים אותו לתפקידיו החשובים שלפני שנעשה עבד היה ממונה עליהם בירושה מאבותיו, וזה מה שנאמר וְאֵל אֲחֻזַּת אָבֹתָיו – לתפקידים ומינויים שהיו מוחזקים ביד אבותיו, יָשׁוּב. עוד דין מצוה התורה מחמת חשיבותו של עבד עברי שהוא יהודי, שכשבבי"ד מוכרים אותו או כשהוא מוכר את עצמו אסור למכור אותו כמו שמוכרים עבד גוי, ששמים אותו על אבן כדי שכולם יראו אותו, ומכריזים "כאן יש עבד למכור". וזה מה שנאמר לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד.

דין נוסף מצוה התורה לגבי העבודות שמטיל האדון על עבד עברי, שאסור להעביד אותו בעבודה שמפרכת ומשברת את הגוף, ונכלל בזה עבודה שאינה נדרשת לאדון, או עבודה שאין לה זמן קצוב כגון שהאדון הולך מביתו לזמן מסויים ומצוה אותו לעשות פעולה מסויימת עד שיחזור, וכדומה. וזה מה שנאמר בפסוק לֹא תִדְרֶה בוּ בְּפִרְךָ. ומסיימת התורה, וְיִרְאֶתָּ מֵאֲלֹקֶיךָ – אל תחשוב שאין לשום אדם אפשרות לדעת אם זו עבודה שנדרשת לך או לא, אלא תפחד מד' שהוא יודע את כל המחשבות ויודע את כונתך באמת.

דיני עבד כנעני (פסוקים מד' – מו')

לאחר שציוותה התורה את דיני עבד עברי שמותר להטיל עליו רק עבודות מסוימות, ממשיכה התורה וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ – כיון שאמרנו שאסור להעביד יהודי בעבודות קשות א"כ באיזה עבדים יוכל אדם להשתמש שיהיו לו לעבדים? וכונת הפסוק, שהרי גם מהגויים אדם אינו יכול לקחת עבד מכיון שהתורה מְצַוָה בפרשת שופטים (דברים פ"כ פס' טז) לֹא תַחֲזִיחַ כָּל נַשְׁמָה – שצריך להרוג ולכלות את כל שבעת העמים שהיו לפנינו בארץ ישראל.

וממשיכה התורה ועונה, מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם – משאר העמים שמסביב לארץ ישראל, עמון מואב ארם וכו', מִהֶם תִּקְנֶנּוּ עֶבֶד וְאִמָּה. עבד גוי כזה נקרא בלשון חז"ל 'עבד כנעני'. וזהבן עזרא מקשה מדוע נקרא 'עבד כנעני', והרי דוקא העם הכנעני הוא אחד מאלו שאסור להשאיר אותם בחיים, כי הוא משבעת העמים שהיו בא"י.

ומוסיפה התורה, שאע"פ שלגבי דיני יהודי הדין הוא שגוי שמתחתן עם אשה יהודיה הבן הנולד הוא יהודי בגלל שדינו כמו האמא, אבל לגבי דין האומות שהיו בארץ ישראל שצריך לכלות אותם הולכים אחרי האבא, דהיינו שאם עמוני או מואבי התחתן עם אשה שהיא מהאומות שבארץ ישראל כגון כנענית, הבן הנולד יהיה עמוני ולא יחשב כנעני, ויהיה מותר להשאיר אותו בחיים.

דין זה נאמר בפסוק לגבי האפשרות לקנות בן זה לעבד כמו הגויים שבאו מארצות אחרות ואינם מהאומות שהיו בארץ ישראל, וזה מה שנאמר וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם – מבני העמים שהתיישבו בא"י ואינם משבעת העמים שהיו קודם בארץ, מִהֶם תִּקְנֶנּוּ, וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם – ומשאר ילדיהם, אֲשֶׁר הוּלִידוּ בְּאַרְצְכֶם – שנולדו להם בא"י מנשים של האומות שצריך להשמיד אותם, ואעפ"כ מותר להשאיר את בנייהם בחיים, וְהָיוּ לְכֶם לְאֻחָזָה – הם יהיו לכם לקנין גמור להוריש אותם לבניכם כמו שנראה בהמשך הפסוקים.

וממשיכה התורה בדין נוסף וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֵשֶׁת אֻחָזָה – תחזיקו בעבדים כנעניים אלו כדי שיהיו לנחלה – ירושה לבניכם, לְעֵלְמָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ – ולעולם תעבדו בהם. ומסיימת התורה, שמכיון שגופם שייך לכם לגמרי לכן מותר לכם להשתמש בהם לכל עבודה, אבל בְּאַחֲיֶכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִישׁ בְּאָחִיו – כל יהודי ביהודי אחר, לֹא תִרְדֶּה בוּ בְּפָרְךָ – אסור לשעבד אותם בעבודת פרך כמו שמשעבדים את העבדים הכנעניים.

דין עבד עברי אצל גוי (פסוקים מז' – נה')

התורה מְצוּה את דיני יהודי שמכר את עצמו לעבד לגוי. ומפרטת התורה 3 אפשרויות שיהודי מכר את עצמו לגוי. א. לְגַר תּוֹשֵׁב – שהוא גוי שקיבל על עצמו שבע מצוות בני נח ויש לו דין גוי אלא שהוא עִמָּךְ – שמתר לו לגור בארץ ישראל, ב. או לְעֶקֶר – שמכר את עצמו לשמש בבית עבודה זרה, לנקות שם וכדו'. וע"ז נקראת עקר ע"ש שצריך לעקור ולשרש אותה. ג. מְשֻׁפָּחַת גֵר – שמכר את עצמו לגויים שהם משפחתו של גר תושב.

ומְצוּה התורה, שאם יהודי מכר את עצמו באחד מאופנים אלה, יש מצוה על קרוביו לפדות ולגאול אותו, או שישגי בעצמו כסף כפי הנדרש כדי לפדות את עצמו.

ולגבי זמן יציאתו מְצוּה התורה, שכשמוכר את עצמו לגוי אינו יוצא לאחר שש שנים אלא רק ביובל, ולכן כשבא לפדות את עצמו מהגוי מחשב את התשלום שהגוי שילם לפי מס' השנים שהיו מזמן המכירה עד היובל, ולפי המחיר לשנה כך ישלם לגוי על כל שנה מהשנים שנותרו מזמן הפדיון עד היובל.

דין נוסף מצוה התורה, שאסור לנו לאפשר לגוי לשעבד את היהודי בעבודת פרך, ואם אנחנו רואים שהוא משעבד אותו אנחנו מחוייבים למנוע אותו מלעשות כך. וזה מה שנאמר בפסוק לא יִרְדְּנוּ בְּפֶרֶךְ לְעֵינֶיךָ.

ומְצוּה התורה את דין היובל, שאם לא נגאל עד היובל הוא יוצא ומשתחרר ביובל בלי תשלום, ויחד עם דין זה מחדשת לנו התורה את דין פרנסת בניו, שכל זמן שהוא משועבד אצל אדונו הגוי מחוייב האדון לפרנס גם את בניו, וכשיוצא ומשתחרר מפסיק הגוי לפרנס אותם. וזה מה שנאמר וַיֵּצֵא בְּשָׁנַת הַיְבֹל הוא ובָנָיו עִמּוֹ.

ומסיימת התורה, כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים – ולכן דינם לצאת ביובל אע"פ שהאדון הוא גוי, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – והם שייכים לי לפני שנעשו שייכים לגוי, אָנֹכִי ד' אֱלֹהֵיכֶם.

איסור עשיית ע"ז ופסל מצבה ואבן משכית, ומצות שמירת שבת ומורא מקדש

(פרק כו' פסוקים א' – ב')

התורה מצוה שלא לעשות אלילים – עבודה זרה, (אליל מלשון אַל – שאין בו כלום), וכן שלא לעשות פסל מעץ או מאבן – שפוסלים ושוברים ממנו חלקים עד שנעשית בו צורה, ואפילו מצבה שמעמידים עליה את הפסלים אסור לעשות ולהעמיד.

איסור נוסף מְצוּה התורה שהוא קיים אפילו באופן שמתכַנְנִים בו לשם ד', והוא, שאסור לשים אבן על הקרקע כדי לכסות בה את האדמה ולהשתחוות עליה בפישוט ידים

ורגלים כשהפנים נוגעות באבן, כי כך נוהגים הגויים לעשות לע"ז. אבן זו נקראת אָבֶן מְשֻׁבֵּית מלשון כיסוי, שבאה לכסות על האדמה. איסור זה הוא רק מחוץ לביהמ"ק, אבל בבית המקדש מותר. וזה מה שנאמר בפסוק לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה. שני מצוות נוספות שכבר למדנו חוזרת התורה עליהם בפרשה זו, והם, מצות שמירת השבת ומצות מורא מקדש, וכפי שלמדנו בפרשת קדושים שנכלל בזה לא להכנס לביהמ"ק בנעליו או בארנקו.